

על החסד שגמל הקב"ה עם ישראל והציפיה לעתיד שלם יותר, מתחברת להודאה הפרטית על חלקו של יהודי פלוני בארץ ישראל, והשפע שהעניק לו ה'.

הבאת הביכורים הופכת את הייסורים שהיו מנת חלקו של עם ישראל, לעתיד מלא תקווה. שיאה של הבאת הביכורים אף היא ביטוי לשמחה הפורצת את גבולות העבר וצופה אל העתיד

פרשת כי תבוא – המתכון להיות שמח....

10. דברים (פרשת כי תבוא) פרק כו פסוק ה - ט
(ה) וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אבד אבי נירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב: (ו) וירעו אתנו המצרים ויעונו ויתנו עלינו עבדה קשה: (ז) ונצעק אל ה' אלקי אבותינו וישמע ה' את קולנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו:
(ח) ויוצאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדל ובאתות ובמפתים: (ט) ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש:

11. ספורנו דברים (פרשת כי תבוא) פרק כו פסוק ה
(ה) ארמי אובד אבי. הנה אבי שהיה יעקב היה זמן מה ארמי אובד שלא היה לו בית מושב ובכן לא היה מוכן להעמיד גוי ראוי לרשת ארץ:

12. רש"י

ארמי אבד אבי - מזכיר חסדי המקום

שמחה פנימית רואה גם בחושך את האור

13. קהלת פרק ב פסוק א
(א) אמרתי אני בלבי לכה נא אנפסכה בשמחה וראה בטוב והנה גם הוא הבל:
רש"י

(א) אמרתי אני בלבי - הואיל וכן הוא אחדל לי מן החכמה ואעסוק במשתה תמיד: אנסכה - לשון מסך יין לשתות

14. קהלת פרק ח פסוק טו

(טו) ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמח והוא ילנו בעמלו ימי סיו אשר נתן לו האלקים תחת השמש:
רש"י

(טו) את השמחה - שיהא שמח בחלקו ועוסק בפקודים ישרים משמחי לב ולא יהא שטוף אחר הרבות הון בנשך ומרבית וגזל כל מי שאינו שמח בחלקו ושטוף אחר הממון בא לידי עבירות גזל ואונא ורבית ושאינו שמח בחלקו לענין אהבת אשתו שטוף אחרי הנשים להרהר אחרי אשת איש:

15. משלי פרק יז פסוק כב

לב שמח ייטב גהה ורוח נכאה תיבש גרם:
רש"י

(כב) לב שמח ייטיב גהה - כשהאדם שמח בחלקו פניו מאירין:

16. ליקוטי מוהר"ן תניינא תורה כג

כן יש בענין השמחה, כי כשאדם שמח, אזי המרה שחורה ויסורים נסתלקים מן הצד. אבל מעלה יתירה, להתאמץ לרדוף אחר המרה שחורה דווקא, להכניס אותה ג"כ בתוך השמחה, באופן שהמרה שחורה בעצמה תתהפך לשמחה, שיהפך המרה שחורה וכל היסורין לשמחה. כדרך הבא לתוך השמחה, שאז מגודל השמחה והחדוה, מהפך כל הדאגות והעצבות והמרה שחורות שלו לשמחה. נמצא שחוטף המרה שחורה, ומכניס אותה בעל כרחו לתוך השמחה כמשל הנ"ל. וזה בחי' (ישעיה לה) ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה, שהיגון ואנחה בורחים ונסים מן השמחה, כי בעת השמחה דרך היגון ואנחה לעמוד מן הצד כנ"ל. אבל צריך לרדוף אחריהם דייקא, ולהשיגם ולהגיעם, להכניס אותם דווקא לתוך השמחה כנ"ל. וזהו ששון ושמחה ישיגו וכו', שהששון ושמחה ישיגו ויתפסו את היגון ואנחה, שהם נסים ובורחים מן השמחה, להכניס אותם בע"כ לתוך השמחה כנ"ל.

1. זברים (פרשת כי תבוא) פרק כו פסוק א

והיה פי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה:

אור החיים

(א) והיה כי תבוא אל הארץ. אמר והיה לשון שמחה, להעיר שאין לשמוח אלא בישיבת הארץ

2. דברים (פרשת כי תבוא) פרק כו פסוק יא

(יא) ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך: ס
רש"י

(יא) ושמחת בכל הטוב - מכאן אמרו אין קורין מקרא בכורים אלא בזמן שמחה מעצרת ועד החג, שאדם מלקט תבואתו ופירותיו ויינו ושמונו, אבל מהחג ואילך מביא אינו קורא:

3. רש"י הירש דברים (פרשת כי תבוא) פרק כו פסוק יא

ושמחת וגו'. סקירת העבר הביאה אותך לידי ההכרה שעליך להודות רק לה' על העצמאות והברכה של ההווה, והכרה זו חידשה בלבך את התמסרותך לה'. על יסוד כל אלה יכול אתה לשמוח לפני ה' בכל הטוב אשר נתן - לך

4. דברים (פרשת כי תבוא) פרק כז פסוק ד - ז

(ד) והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל וישדת אותם בשיד:
(ה) ובנית שם מזבח לה' אלקיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל:
(ז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלקיך:

ספורנו

(ז) ושמחת לפני ה' אלהיך. על שתכנס אז עמו לברית בהר גריזים ובהר עיבל:

5. דברים (פרשת כי תבוא) פרק כח פסוק מז

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לב מרב כל:
רש"י

(מז) מרב כל - בעוד שהיה לך כל טוב:

6. רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ח הלכה טו

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל-שצוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר +דברים כ"ח+ תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב

ההבדל בין והיה ליה

7. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף י עמוד ב

אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן: דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה: כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער

8. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים דף יא עמוד ב

והיה כי יביאך. והיה לשון שמחה בכל מקום.

9. הרב ויצמן

"יהי", לשון עתיד, מבטאת את השאיפה והתקווה לטוב. באה ו"ו" ההיפוך ומהפכת שאיפה זאת לעבר, ובכך היא קוטעת את מהלך התיקון וההשתלמות, ובוודאי שיש בכך צער גדול.

"היה", לשון עבר. ו"ו" ההיפוך מהפכת את העבר האבוד ומרוממת אותו אל האידיאליות של העתיד.

הבאת הביכורים מקפלת בתוכה את השמחה וציפיית העתיד הגלומים בחיים בארץ ישראל, מתוך מבט של הכרת הטוב על העבר. יורד אדם לתוך שדהו, רואה תאנה שביכרה, אשכול שביכר, ובתוך הפרי כל געגועיו. ראשיתו של הפרי מצער. כרגע, הפרי קטן, אך רבות השאיפות לגדילתו והשלמתו בעתיד. כך, זוכר האדם, היה עם ישראל. ראשיתו אובדן ועיניו גדול, ובאחריתו ישגה מאד. ההודאה

תשובה מי שנדר זה עבר על דברי תורה וכל יום שהוא עומד בנדרו הוא עובר וחוטא נפשו והתורה לא התירה לאדם שיצער עצמו ואין הפרש בין מי שמצער נפשו או מי שמצער חברו. ולסיבה זו אין האדם חייב במה שמודה על עצמו במה שהוא חייב מיתה או מלקות כמי שהוא חייב במה שמודה על עצמו ממון וכבר אמרו ז"ל במה שאמר הכתוב בנזיר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזו נפש חטא אלא שציער עצמו מן היין ואם נקרא חוטא מי שציער עצמו מהיין בלבד כ"ש שיקרא חוטא מי שהוא מצער עצמו מן היין ומן הבשר

23. לחיות עם פרשת השבוע, שיחה לפרשת תרומה (הרב יהושע ויצמן)
אין אדם בעלים על גופו ולכן אין הוא יכול להזיק לו ואף לא לפסול את עצמו לעדות.

גם הנשמה – חלק אלוה ממעל, ואין היא שלנו. הדבר היחיד שהוא של האדם הוא הרוח. זה החלק שלנו שאנו קונים אותו – תורה, ערכים, עבודת המידות, השקפת עולם – אלו הדברים שאדם קונה אותם בעמלו, והם קנין שלו. הגוף לא נקנה לאדם ואף הנשמה לא. אך הרוח – היא קנין של האדם. לכן נאמר "ועשו" – שכן התורה שייכת לכולם. בשולחן, במלכות – זכה דוד מאת הקב"ה. במזבח, בכהונה – זכה אהרן מאת הקב"ה. ובתורה – לא בחר הקב"ה במישהו מסויים, אלא כל אחד יכול לבוא וליטול. "ובואו הכל ויתעסקו". ונאמר "ועשית עליו", ללמדך שהתורה עלינו, ומי שזכה בתורה – זכה כולם. כשאדם קונה את הדבר שהוא יכול לקנות, את הרוח, גם הנשמה והגוף מתעלים יחד עמו. וכך כל המציאות של האדם על כל רבדיה – הופכת להיות קנין מהותי לו.

24. דברים (פרשת כי תבוא) פרק כו פסוק יא
וְשִׁמַּחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתְךָ אֶתְּהוּ וְהָלֹא וְהָגֵר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: ו
אור החיים

גם ירמז במאמר בכל הטוב אל התורה כאומרם ז"ל (ברכות ה' א) ואין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם:

25. תהלים פרק קה פסוק מד
(מד) וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גֹּיִם וַעֲמַל לְאֲמִים יִירָשׁוּ:

26. תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק א הלכה ו
ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אמר לא הזכיר תורה בארץ מחזירין אותו מה טעם [תהלים קה מד] ויתן להם ארצות גוים מפני מה בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו.

27. דברים (פרשת כי תבוא) פרק כז פסוק ב - ג
(ב) וְהָיָה בַיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ וְהִקְמַתָּ לְךָ אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת וְשָׂדֶת אֲתָם בְּשִׁיד:
(ג) וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֶבֶרךָ לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְאֵן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ אֲרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ פֶּאֶשֶׁר דָּבָר ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ:

סיכום קצר:

בפרשת כי תבוא אנו נפגשים בשמחה כמה וכמה פעמים. לשון והיה הוא לשון בשמחה משום שאדם לוקח את העבר "היה" ובעזרתו וההיפוך הוא מהפך אותו לעתיד. משמעות הדברים לא להתבוסס בעבר אלא להפיק ממנו לקח לעתיד ולהתקדם קדימה. התקדמות מביאה את האדם לשמחה. היכולת להתקדם נעוצה בהבנה שאנו לא בעלי הבית על נשמתנו וגופנו. נשמתנו וגופנו הם פיקדון שחובתנו לשמור עליו. ההבנה הזו עוזרת לנו להיות שמחים בחלקנו מבלי לחשוב שמגיע לנו או לכעוס על שלקחו מאיתנו. רק מתוך דבקות בתורה ובארץ ישראל אפשר להגיע לשמחה שלמה ואמיתית.

17. עקבי הצאן מאמר השמחה

הענג והשמחה, הם דברים מוכרחים להיות מתלויים אל כל עסק רוחני; רק כשיתענג האדם וישמח במעשה הטוב והיושר, אז יהיה חרוץ לעשותם בתכלית שלמותם ולהוסיף עליהם מדי יום ביומו; רק אז יהיה חל רוח השכינה זזיו כבודה על האדם, כי עז וחדוה במקומו, ויעזר לו להיות נעטר בחוט של חן וחסד, שימצאו מעשיו ופעולותיו ג"כ חן בעיני כל הבריות, ויצאו גם הם בדרכיו, ותרבה הברכה והטובה בעולם. רק כשיש ענג ושמחה פנימית בלב מצורפים למעשה הטוב והצדק, אז הם מתבססים באדם להיות קבוע בדרכי האל הטוב ב"ה, וממקור נפשו ימצא מים חיים נזלים להשכילו ולהדריכו בארחות חיים. כל פעולות רגשות ומחשבות הנעשות מצד הכרח ומועקה, בין שתהיה המועקה חמרית או רוחנית אינם בתכלית שלמותם, והם אינם באים כ-אם כדי להעמיד את האדם על המצב המוסרי הנכון, שיהיה בו שמח ומתענג בעשות הטוב, ובהנזרו מן הרע והכעור תגל נפשו וישמח כבודו.

18. מגיד משנה הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ח הלכה טו

וא מוכרח ואנוס בעשייתן אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן ויעשה הטוב מצד שהוא טוב ויבחר באמת מצד שהוא אמת ויקל בעיניו טרחן ויבין כי לכך נוצר לשמש את קונו וכשהוא עושה מה שנברא בשבילו ישמח ויגיל לפי ששמחת שאר דברים תלויים בדברים בטלים שאינן קיימים אבל השמחה בעשיית המצות ובלמידת התורה והחכמה היא השמחה האמיתית.

19. אורות הקודש ג מג

כל המדות אפשר להעלות, מפני שיש להן שורש בקדושה- חוץ מהעצבות שאין לה שורש כלל, כי עז וחדוה במקומו. וצריכים להעלות את סיבתה, וכיון שהשורש מתעלה גם היא עולה. והשורש של העצבות הוא או גאווה או כעס, או דאגה הבאה מסבתם, וכיוצא

20. מידות הראיה ענה ז

כל זמן שהענוה מביאה עצבון היא פסולה וכשהיא כשרה מוסיפה היא שמחה גבורה וכבוד פנימי

21. מהר"ץ חיות מסכת גיטין דף נו עמוד א

ענותנותו של ר' זכריה בן אבוקולס החריבה ביתנו. נ"ב לא ידעתי מה ענוה היתה בזה שלא הניח לקבל קרבנו ולא להורגו והיה לו להש"ס לומר צדקתו או חסידותו של רזב"א אבל לא לשון ענותנותו. ועי' רש"י שהרגיש בזה וכ' סבלנותו אכן באמת ענוה לחדו וסבלנות לחדו. אולם לפי הדין היה מותר להקריב בעל מום וקרוב בזה הענין שהיה סכנה לכלל ישראל עיין (יומא סט ע"א) דלבשו הכהנים בגדי כהונה שלא בשעת עבודה והיו לובשין שעטנז. מ"מ עת לעשות לה' הפרו תורתך ועי' מג"א או"ח הל' לולב סי' תרנ"ו ס"ק ח' שכ' ג"כ ראייה מש"ס כאן דמותר לעבור על לא תעשה מפני אימת המלכות ע"ש. והיינו מזה דחזינן דלא היה נכון בעיני חז"ל דרכו של רזב"א שאמר יאמרו בעלי מומים קרבים לגביה מזבח. מוכח שמן הדין היו מותרין מפני אימת מלכות. וכן אם היו הורגין את בר קמצא היו עושין ג"כ כדין מפני שרדף אחר כלל ישראל והבא להורגך השכם להורגו. ואולם מפני גודל ענותנותו של רזב"א לא הרהיב בנפשו עוז לעשות בזה הלכה למעשה וחשש שיחשדו אותו שעשה שלא כהלכה ולא החשיב עצמו לגדול ולקבוע בדעתו להיות עושה הלכה למעשה ולתלות בהוראת שעה. וחישב כי הדבר נמסר רק לגדולי הדור. והוא אינו ראוי לזה לעשות גדולות שלא כתורה ולתלות כי עושה למען לגדור גדר ולעמוד בפרץ. ומפ"ז אמרו לשון ענותנותו היינו במה שלא רצה לעמוד על דעתו זאת היתה הסיבה לחורבן הבית.

שורש העצבות נובע מהתחושה שאנו בעלי הבית על עצמנו

22. שו"ת הר"י מיגאש סימן קפו

ראובן רצה לעלות לא"י ונדר שלא יאכל בשר ולא ישתה יין עד שיעלה לא"י חוץ משבתות וי"ט יורינו רבינו אם ראובן זה עבר בהיותו נודר ואם יש לו בו היתר אם לאו.

